

به نام خدا

کمیسیون حقوق بشر اسلامی ایران
Islamic Human Rights Commission
لجنة حقوق الانسان الاسلاميه في ايران
www.ihrcc.ir

تعیین روز حقوق بشر اسلامی و کرامت انسانی در تقویم ملی ایران، چرا و با چه ظرفیت هایی؟

مناسبت ها در تقویم هر کشور یاد آور حوادث و رویدادهای مهم یا بیانگر اهمیت موضوعاتی هستند که از دید ملی لازم است همنوایی و همفکری در مورد آنها صورت گیرد. هر ساله همزمان با مناسبت های مورد نظر برنامه های مختلفی به اجرا در می آید تا حادثه و رویداد درس آموزی که منشای تعیین مناسبت است فراموش نشود یا اینکه به اهمیت موضوع مناسبت همه شهروندان توجه کنند و برای رعایت ابعاد مختلف موضوع دارای اهمیت تلاش لازم صورت گیرد. در سطح جهانی نیز مناسبت ها با همین فلسفه تعیین شده اند با این تفاوت که در تقویم بین المللی مخاطب، مردم سراسر جهان هستند. در تقویم مناسبت های جمهوری اسلامی ایران برخلاف برخی از دیگر کشورها که روز جهانی حقوق بشر (دهم دسامبر) را در تقویم ملی خود گنجانیده و در آن زمان برنامه های ملی مختلفی را به اجرا در می آورند. این مناسبت مورد توجه تقویم رسمی قرار نگرفته است. وجه آن نیز تا حدودی قابل فهم است چرا که اعلامیه جهانی حقوق بشر در دهم دسامبر به تصویب رسیده است و سالروز تصویب این سند روز جهانی حقوق بشر نامیده شده است. در کشوری که مسئولان یا مراکز دینی آن نقدهای مبنایی یا موضوعی بر سند یاد شده وارد می سازند، چندان عجیب نیست که سالروز گرامیداشت حقوق انسانی را همزمان با رویداد یاد شده قرار ندهند اگرچه این امکان فراهم است که خارج از تقویم رسمی کشور مثل برخی مناسبت های جهانی دیگر، در آن روز به صورت غیر رسمی و توسط کنشگران اجتماعی برنامه های مختلفی به اجرا در آید و بدین ترتیب نگرش فرهنگی جامعه ایران برای

ارتقای حقوق انسانی به دیگر فرهنگ ها منعکس گردد یا به فراخور ارزشها و فرهنگ بومی و نظام حقوقی ایران در آن مناسبت نیز دغدغه های انسانی متنوعی مطرح شود. با این دغدغه ها هر چه انجام شود به هر حال فرصت مغتنمی است تا موضوع انسان و حقوق او مطرح گردد و اینکه دولتها چه تعهداتی در قبال شهروندان دارند و خود شهروندان در روابط با یکدیگر چه مسائلی را باید رعایت کنند تا حقوق انسانی آنها نقض نشود. این امور مورد استقبال همه است و نباید در هیچ مناسبتی از پرداختن بدان غافل شد.

و اما چه شد که در کشورمان روزی با عنوان حقوق بشر و کرامت انسانی نام گرفت؟ در سال ۲۰۰۸ میلادی (۱۳۸۷ شمسی) هیئت دیپلماتیک ایران که در اجلاس سسی و پنجم وزاری خارجه کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی (سازمان همکاری اسلامی فعلی) در کامپالای اوگاندا حضور یافته بود این پیشنهاد را به کشورهای عضو سازمان یاد شده ارائه کرد که سالروز تصویب اعلامیه اسلامی حقوق بشر موسوم به بیانیه قاهره مصوب سازمان مذکور که در پنجم اوت سال ۱۹۹۰ میلادی (۱۴ مرداد ۱۳۶۹ شمسی) بوده است به عنوان روز حقوق بشر اسلامی و کرامت انسانی تعیین شود. کشورهای عضو این پیشنهاد را مورد تأیید قرار دادند و بدین ترتیب این امر به مصوبه سازمان تبدیل شد. متعاقب مصوبه مزبور، حکومت های اسلامی تحرک چندانی برای بهره مندی از این روز در جهت ارتقای حقوق انسانی به عمل نیاوردند ولی به هر حال در برخی کشورهای اسلامی این روز در تقویم ملی قرار گرفت.

قطعنامه "تعیین روز حقوق بشر اسلامی و کرامت انسانی" تصریح مینماید که بر اساس شریعت اسلام حقوق بشرناشی از کرامت و ارزش ذاتی انسان است و امت اسلامی رسالتی جهاتی دارد. در قطعنامه همچنین تصریح گردیده که اگرچه بشریت به مراحل پیشرفته ای در علوم مادی دست یافته است، اما نیاز مبرم به ایمان و معنویت برای حمایت از حقوق و تمدن خویش دارد.

در بخش دیگری از قطعنامه آمده است: شرایط حاکم در عرصه بین المللی و ضرورت تقویت همکاری و هماهنگی فعال در میان کشورهای عضو کنفرانس اسلامی بمنظور دستیابی به ابزار و

راههای نشر، ارتقاء و حفظ تعالیم و ارزشهای اسلامی در حوزه حقوق بشر و همچنین به منظور حمایت و دفاع از تصویر واقعی اسلام و نیز مبارزه علیه اهانت به اسلام و تشویق گفتگوی میان مذاهب نیاز است که روزی موسوم به "روز حقوق بشر اسلامی و کرامت انسانی" انتخاب شود تا در آن روز فرصتی برای امت اسلامی فراهم گردد و مسلمانان بتوانند در خلال آن روز حقوق بشر در اسلام را به جامعه جهانی معرفی کرده و در خصوص چالشهای حقوق بشری جهان امروز به تبادل نظر پردازند.

قطعنامه یاد شده در آخرین بند اجرائی از کشورهای عضو میخواید هر ساله مراسم و مناسبتهایی را بمنظور بزرگداشت این روز برگزار نمایند و آنرا فرصتی مغتنم برای اتخاذ اقدامات جدی و بمنظور نجات حقوق بشر از میراث تلخ گذشته بدانند و گفتمان حقوق بشری را به سطوح بالاتر در عرصه های تعامل، همکاری و آموزش ارتقاء دهند.

متعاقب تصویب قطعنامه یاد شده دولت ایران اولین دولتی بود که این موضوع را در تقویم سالیانه خود از سال ۲۰۰۹ میلادی (۱۳۸۸ شمسی) گنجانید. پنجم اوت در تقویم ایران برابر با ۱۴ مرداد ماه بود که از سالها قبل به عنوان سالروز صدور فرمان مشروطه گرامی داشته شده است. تقارن این دو مناسبت با یکدیگر این امکان را فراهم آورد تا مردم بتوانند به طور جدی به مرور آرمانهای مطرح شده نیاکان خود در جنبش مشروطه و آرمانهای مطرح در روند انقلاب اسلامی برای ارتقای حقوق انسانی پردازند. ظاهراً هنوز اهل فکر و اندیشه چندان اقعاع نشده اند که آیا این مناسبت را جدی بگیرند و فرصتی برای طرح مباحث عالمانه حقوق انسانی محسوب کنند یا این نگرش را داشته باشند که مناسبتی رسمی است که عمدتاً برای طرح یک سری مواضع رسمی و تبلیغاتی مورد بهره برداری قرار می گیرد.

به نظر می رسد منطقی این است که از این مناسبت برای ارتقای امور کشور استفاده شود. طرح اینکه اسلام به عنوان مبنای اعتقاد اکثریت ملت ایران چه نگاهی به حقوق و کرامت انسانها دارد و سیره اولیای دینی در این زمینه چگونه بوده است؟ و با چه مبانی نظری می توان قرائتی ارائه کرد

که جهانشمول باشد و همه آحاد بشریت را دربرگیرد تا واقعا حقوق مطرح شده برای همه انسانها باشد و نه فقط مسلمین و چه نسبت هایی بین حقوق بشر با لحاظ وحی الهی و حقوق بشر مبتنی بر عقل بشری وجود دارد و در عرصه ملی و جهانی، بشریت از چه دردهایی رنج می برد و برای رفع آنها چه باید کرد، قطعا از محورهای قابل بررسی در چنین مناسبتی است. هم چنین پرداختن به اینکه انقلاب اسلامی چگونه این مفاهیم را در آرمانهای خود جا داد و چه مواردی در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران متجلی شد و تجربه عملی جمهوری اسلامی ایران به عنوان نظامی مبتنی بر اندیشه اسلامی چه درسهایی را در زمینه ارتقای حقوق انسانی در اختیار ما قرار می دهد، از دیگر محورهایی هستند که می توان هر ساله بدانها پرداخت و نهایتاً اینکه چه ارزشها و حقوقی در سطوح ملی یا بین المللی در عمل هنوز اجرایی نشده است و لازم است که برای جلوگیری از نقض آنها اقدام کرد، از دیگر زمینه های قابل بررسی هستند.

امید آنکه روز حقوق بشر اسلامی و کرامت انسانی مناسبتی پر شور برای ارتقای معرفت عمومی آحاد جامعه نسبت به حقوق و مسئولیت های انسانی باشد و همه تلاش کنیم تا زیست کرامت محور و عدالت گستر و اخلاقی در سطح ملی و جهانی تحقق همه جانبه پیدا کند.

امور آموزشی و پژوهشی کمیسیون حقوق بشر اسلامی ایران

ihrc@ihrc.ir